

IFRR

INTERNATIONAL FAMILY RESEARCH REVIEW

2023. január

5. évf. 1. szám

KINCS

| KOPP MÁRIA INTÉZET
| A NÉPESEDÉSÉRT
| ÉS A CSALÁDOKÉRT

Szerkesztette: Deákné Dusa Ágnes

Tartalom

TERMÉKENYSÉG ÉS LAKOSSÁGSZÁM ALAKULÁSA.....	3
Felsőoktatás és termékenység: A Görögországban bevezetett reformok hatása	3
A világ lakosságszáma: 8 milliárd ma, de hogy alakul a jövő?	4
NŐK – GYERMEKVÁLLALÁS – MUNKAVÁLLALÁS.....	6
Nem és a távmunka: Távmunkát végző középosztálybeli, házas, gyermeket nevelő nők munkával és családdal kapcsolatos tapasztalatai a Covid-19 járvány alatt Törökországban	6
Nők számára is működő városok tervezése	8
ANYÁVÁ VÁLNI AMERIKÁBAN.....	10
Több szorongás, kevesebb gyerek: Mentális egészség és gyermekvállalás Amerikában	10
Hanyatló amerikai anyaság: a negyvenes éveiben járó amerikai nők közül minden hatodik gyermektelen.....	13

TERMÉKENYSÉG ÉS LAKOSSÁGSZÁM ALAKULÁSA

Felsőoktatás és termékenység: A Görögországban bevezetett reformok hatása

Higher education and fertility: Evidence from reforms in Greece.

Kountouris, Y. (2020)

Economics of Education Review, 79.

<https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2020.102059>

Kountouris, Yiannis: Imperial College London, Egyesült Királyság,
i.kountouris@imperial.ac.uk

Kulcsszavak: felsőoktatás, termékenység, iskolázottság

A 2000-ben Görögországban bevezetett reformok egyik célja a felsőoktatásba való bekerülés megkönnyebbítése volt, reflektálva a munkaerőpiac által támasztott igényekre.

A kutatás eredményei alapján a reform statisztikailag szignifikáns hatást keltett nem csupán az iskolázottság emelkedésére, hanem a felsőoktatásban hallgató, illetve végzettséget szerzett nők termékenysége terén is. A 18-29 éves női kohorsz tagjainak körében a felsőfokú végzettség megszerzésének valószínűsége növekedett, miközben a gyermekvállalásé csökkent: a gyakorisági vizsgálatok szerint a 30 éven aluli szülés valószínűsége 20 százalékponttal esett vissza.

A csökkenő termékenység indirekt hatótényezőjeként megjelenik a munkaerőpiac kínálta bérek emelkedése, mivel ez a folyamat megemeli a gyermekvállalással járó úgynevezett használdozati költségeket. Ezen a téren különösen a diplomával együtt hivatást is szerző (például orvos), valamint a menedzseri státuszban dolgozó nők érintettek.

Fontos figyelembe venni, hogy az elemzésben felhasznált adatok felvételének időpontjában a reform által érintett legidősebb nők csupán 29-30 évesek voltak. A befejezett termékenység adatainak hiányában nem lehet egyértelmű következtetést levonni a felsőfokú oktatás termékenységre kifejtett negatív hatása kapcsán.

Lehetséges, hogy csak a gyermekvállalás halasztásáról van szó, ami érvényesül mind a képzés időszaka alatt, mind a diploma megszerzését követő években (utóbbi a karrierépítés miatt válik halasztási tényezővé). Amennyiben a vállalt gyermekszám valóban nem csökken, hanem a szülések időpontja változott meg, akkor a vizsgált kohorszok csak abban különböznek a görögországi sokaságtól, hogy az amúgy is vágyott, illetve tervezett gyermekeiket az életpályájuk egy későbbi időpontjára időztetik. Bár általánosságban fennáll egy negatív irányú összefüggés a befejezett termékenység nagysága és az első gyermek világra hozatalának

halasztása között, ugyanakkor valószínű lehet, hogy a felsőoktatásban részt vett vagy részt vevő nők a reprodukciós időszak későbbi szakaszában az adott életkori csoportba tartozó nőkhöz képest a megszokottnál több gyermeket vállalnak.

Összességében elmondható, hogy a **pronatalista politikának célszerű lenne arra fókuszálnia, hogy a diplomás, ezáltal jobban kereső nők gyermekvállalással járó megnövekedett használdozati költségét megfelelően ellensúlyozza.**

A világ lakosság száma: 8 milliárd ma, de hogy alakul a jövő?

World population: 8 billion today, how many tomorrow?

Pison, G. (2022)

Population and Societies, 55(604).

<https://doi.org/10.3917/popsoc.604.0001>

Pison, Gilles: Institut National d'Études Démographiques (Országos Demográfiai Tanulmányok Intézete), Franciaország, pison@ined.fr

Kulcsszavak: világnépesség, demográfiai átmenet, népesség előrejelzés, népességnövekedés, termékenység, halandóság, világ, Európa, Afrika, Ázsia, Latin-Amerika

A világ lakosság száma 1800-ban érte el az egymilliárd főt, amely az elmúlt két évszázad alatt 8 milliárd főre emelkedett. Az eltérő forgatókönyveken alapuló előrejelzések alapján az ENSZ 95%-os valószínűségre becsüli, hogy a Föld népességszáma 2100-ban 8,9 és 12,4 milliárd fő közötti értékre emelkedik.

Körülbelül 1800-ig a populáció stagnált, nem változott jelentős mértékben. Ennek oka többek között, hogy a gyakori járványok és éhezések miatt a halandóság olyan magas, ezzel együtt pedig a várható élettartam olyan alacsony volt (születéskor 20-30 év), hogy a gyermekvállalási magatartás nem tudta felülmúlni a halálozások számát.

Mintegy két évszázaddal ezelőtt a gazdaság és az orvostudomány fejlődésének hatására a fejlett országokban a halandóság, ezen belül is különösen a csecsemőhalandóság hirtelen csökkenésnek indult. Ugyanakkor a vállalt gyermekek száma a korábbi értéken maradt, mivel az érintett társadalmak ilyen szempontból képtelenek voltak ennyire gyorsan adaptálódni az új demográfiai helyzethez.

Az ideálisnak vélt családméretet, illetve gyermekszámot a felvilágosodás kora viszonylag jelentősen csökkentette olyan tényezők miatt, mint a vallástól való eltávolodás vagy a gyermekek iskolázási költségének jelentős emelkedése. Ennek ellenére a gazdasági és orvostudományi fejlődés tovább folytatódott, ami a halandósági gyakoriságokat tovább csökkentette. Következésképpen a népességszám tovább emelkedett.

Az átmenet végét egy olyan elméleti állapot jelöli, amikor a gyermekvállalási magatartás egyensúlyba kerül az életkörülmények fejlődésének mortalitásra kifejtett pozitív hatásával. Ennek az állapotnak a képét a körülbelül két világra hozott gyermek / nő, valamint a legalább 70 éves átlagos élettartam festi le a legtökéletesebben. Ennek ellenére ezt az egyensúlyt a gyakorlatban eddig sosem figyelték meg.

Ez az átmenet a fejlett országokban már lezajlott, ugyanakkor a világ jelentős részén még nem zárult le. Ezzel magyarázható a világ lakosságában továbbra is megfigyelhető emelkedés. Mindamellett a dinamika a 60 évvel ezelőtti 2% / éves csúcsértékről 2022-re 1%-ra csökkent, illetve az ENSZ közepes változással számoló projekciója alapján 2100-ra felveszi a 0%-os értéket. A tetőzés értéke a közepes variánsú előrejelzés szerint 10 milliárd fő lesz.

Ami a kevésbé fejlett világra jellemző regionális különbségeket illeti, az elmúlt évtizedekben Ázsia és Latin-Amerika jelentős részén váratlan és gyors visszaesés volt tapasztalható a termékenység terén. Többek között Indiában (2,0), Iránban (1,7), Brazíliában (1,6), Tájféldön (1,3) és Kínában (1,3) sem éri el a termékenységi ráta a reprodukcióhoz szükséges szintet.

A népességnövekedés magterülete a 21. században Afrika, a kontinensen belül is kimondottan a Szenegál, Nigéria és Etiópia által képzett határsávtól kezdődő szubszaharai régió. Az ENSZ közepes növekedéssel számoló projekciója alapján a század végére megháromszorozódik a népességszám, ezzel elérve a 3,4 milliárd főt (2022: 1,4 milliárd fő). A mai napig alapvető probléma, hogy az állam által nyújtott fogamzásgátlási lehetőségek nem követik le a lakossági keresletet. Ezt a helyzetet kiélezi, hogy sok ember, beleértve a kormányzatok tagjait is, nem látja indokoltnak a születésszám csökkentésének elősegítését, annak ellenére, hogy a nemzetközi szervezetek komoly problémákat vetítenek elő a drasztikus népességszám-növekedés kapcsán.

NŐK – GYERMEKVÁLLALÁS – MUNKAVÁLLALÁS

Nem és a távmunka: Távmunkát végző középosztálybeli, házaspáros, gyermeket nevelő nők munkájával és családdal kapcsolatos tapasztalatai a Covid-19 járvány alatt
Törökországban

Gender and telework: Work and family experiences of teleworking professional, middleclass, married women with children during the Covid-19 pandemic in Turkey

Sevgi Çoban

Department of Sociology, Hacettepe University, 06800 Ankara, Turkey.

Gender, Work & Organization 29.1 (2022): 241-255.

Sevgi Çoban: coban.sevgi@gmail.com

Kulcsszavak: Covid-19, nem, távmunka, munka-magánélet egyensúly

A Covid-19 járvány miatt a munkavégzés és az oktatás telekommunikációs eszközökkel, otthoni környezetbe került át. Ezáltal a gyermekgondozási feladatok és házimunkák többek lettek. A tanulmány a „doing gender” elméletét veszi alapul, vagyis hogy a nem az társadalmilag meghatározott viselkedések mentén jelenik meg, amit az egyén a családban, az oktatási intézményekben és a munkahelyen teszi belsővé. Törökországban a nők munkaerőpiacon való megjelenése egyre nagyobb, de a háztartási feladatokat is nagyobb arányban ők látják el. Habár az otthoni munkavégzés a férfiak és nők számára is adott, a nők nagyobb arányban elégedettek vele, mivel így részmunkaidős állást is tudnak vállalni a háztartásvezetés és gyermekgondozás mellett. A rugalmas munkavégzésnek sok előnye van, de a munkahelyi sztereotípiák lebontásához nem járul hozzá, sőt, felerősíti, mivel az otthoni munkavégzés összekapcsolódik a háztartási munkákkal. Korábbi kutatások arról számoltak be, hogy a vészhelyzet miatti lezárásokban a nőkre több feladat hárult, jobban megviselte az egészségüket.

Törökország az egyik ország, ahol nagyon nagy különbség van a háztartási feladatok nemek közötti megosztásában. Emellett alacsony a női munkavállalók aránya. A dolgozó nők többnyire gyermekvigyázót és takarítót fogadnak otthoni feladatok ellátásának könnyítése érdekében, de a lezárások alatt ezeket nem tudták igénybe venni, így a munka terhe mellett a háztartási és gyermekgondozási feladatok is teljes mértékben rájuk hárult.

Jelen kutatás arra fókuszál, hogy a középosztálybeli, házaspáros, gyermeket nevelő nők munkahelyi feladatait és otthoni szerepét hogyan befolyásolta a karantén és a távoli munkavégzés. A 18 interjúalanyt hólabda-módszerrel keresték meg, különböző életkorúak voltak, mindnek alapvetően felsőfokú képzése volt, és különböző területen, közép vagy magas beosztásban dolgoztak. A féligstrukturált interjúkat skypeon vették fel 2020. 04.-05. között. A válaszok mentén négy fő irányból elemezték az adatokat.

A nők otthoni szerepe felerősödött, különösen a higiéniai figyelem miatt. De pár hét után könnyebbnek érezték az otthoni teendőket, mivel nem voltak látogatók, több idejük volt relaxálni, gyermekeikkel lenni, vagyis élvezték az otthonlétet. **Többen választanák továbbra is az otthoni munkavégzést**, ami mellett arról is beszámoltak az alanyok, hogy az így felszabaduló idejükben inkább gyermekeikkel foglalkoznának, mint karrierépítéssel vagy egyéb egyéni fejlődéssel.

Az interjúalanyok arról számoltak be, hogy a lezárások alatt könnyebb lett a munkavégzés. A tanároknak kevesebb idejüket vette igénybe a tanítás, más munkahelyeken pedig kevésbé keresték telefonon este vagy hétvégén a nőket, illetve terepre is inkább egyedül álló férfiakat küldtek.

A házastársak otthoni munkavégzésével kapcsolatban két jelenségről számoltak be az interjúalanyok. A legtöbben szerették volna, ha több feladatot végeznének a férfiak, de a rutintalanságuk miatt nem jelentettek valódi segítséget a nőknek. Emellett a legtöbb férfi munkaideje megnőtt, a munkaidőn kívüli hívások és feladatok nem is adtak lehetőséget a férfiak házimunkába való bevonódására. Vagyis az otthoni munkavégzés a nemek közötti munkateher asszimmetriája miatt a nőket visszataszítja a sztereotíp nemi feladatok elvégzésébe.

Mindezek mellett az otthoni munkavégzés hatékonysága sokszor akadályozott. A folyamatos felügyeletet és ellátást igénylő gyermekek nehezítik a munkára való fókuszálást, bizonyos esetekben nincs külön munkavégzésre elkülönített helyszín, illetve a házastársak sem mindig tudják teljesen átvenni a gyermekek ellátását. A munkavégzés minőségében való visszaesés pedig kihathat a karrierre, munkahelyi előmenetelre.

Nők számára is működő városok tervezése
Cities Alive Designing cities that work for women

Dr. Sara Candiracci - Kim Power

Published October 2022, Arup

<https://www.undp.org/publications/cities-alive-designing-cities-work-women>

Dr. Sara Candiracci: Urban Planner and Social Researcher, Arup

Kim Power: Urban Planner, Arup

Kulcsszavak: nők, város, fenntartható fejlődés, biztonság, egyenlőség, egészség, jólét

Ez az elemzés az ARUP (fenntartható fejlődés az épített környezetben) az ENSZ Fejlesztési Programmal és a Liverpool Egyetemmel együttműködésben készült.

A Föld lakosságának több mint fele városokban él. A városok közül is már több tucat 10 milliót meghaladó lakosnak nyújt szállást, munkát, társadalmi közeget. **Az urbanizálódás tendenciája növekvő; a világ lakosságának 70%-a városlakóként éli az életét, ezt már az 50-es évekre prognosztizálják a kutatók.** Ha minden második, sőt minden három főből kettő városi életformában éli az élete meghatározó részét, akkor nem mindegy, hogy az urbánus életminták, hogy szerveződnek. Milyen meghatározó jegyeket mutatnak fel, illetve ezek a főbb irányokat kik, milyen szervezetek, milyen szinten határozzák meg. Ha a társadalom egyik fő szervező erejeként a családod tekintjük alapnak, akkor **nem mindegy, hogy a családok, illetve a család fő szervezője, összetartó centruma, az anya, mennyire érzi magáénak ezt a városi közeget, mennyire nő, illetve gyerekbarát az a terep, természeti vagy épített környezet, amiben a mindennapi életük zajlik.**

A világ városaiban a nők minden korosztályban számos problémával, nehézséggel kell, hogy megküzdjenek. **Alapvető hátrányok, ami nemi megkülönböztetésből erednek: erőszak, szegénység, elvárások a nem fizetett gondozási munkával kapcsolatban, korlátozott a vagyon feletti ellenőrzés, egyenlőtlen részvétel a magán- és állami döntéshozatalban.** Akár nem szándékosan, akár tervszerűen, maguk a városok gyakran hozzátesznek ehhez. Ahogy sok város kiépül, nem gondoskodik a nők alapvető szükségleteiről, és korlátozza társadalmi és gazdasági lehetőségeiket. Bár a problémák régóta ismertek, a változások, eredmények továbbra is váratnak magukra.

Például sok nő tapasztalt szexuális erőszakot illetve zaklatást; a városban a nyilvános terek, WC-k, egyéb létesítmények higiéniája gyakran nem megfelelő; nők millióinak korlátozott a

saját vagyonhoz vagy saját otthonhoz való joga. Nők nagy része érzi úgy, hogy az épületek, az infrastruktúra és a közterek kialakításakor nem veszik figyelembe szükségleteiket. Az épített környezetre vonatkozóan a szakmai szektorban, valamint számos kormányzati döntési pozíciókban a vezető szerepet férfiak töltik be, uralják; nem ünnepelek a nőket szobrokban, útnevekben és egyéb műemlékek elnevezésében. A lista folytatható.

Arup, az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja (UNDP) és a Liverpooli Egyetem társult, hogy felhívja a figyelmet arra a nem megfelelően körüljárt kérdésre, mely szerint az épített környezet a nemek közötti egyenlőtlenségnek kedvez. A globális tudás és a műszaki ismeretek közös felhasználásával arra törekednek, hogy jobbat tegyék a városokat szerte a világon a nők számára, és ennek eredményeként rugalmasabbá és befogadóbbá váljanak mindenki számára. A kiadványban nem alkalmaznak korcsoportos, etnikum szerinti vagy egyéb bontást.

Eredeti kutatásokra támaszkodva és szakirodalomra építve ez a jelentés újdonságokkal szolgál a városokban élő nők körülményeiről folyó vitához. Négy kulcsfontosságú tematikus területet mutat be arra, hogy befolyásolják a városok tervezését és kialakítását, úgy, hogy nők számára komfortosabb legyen és mindenki számára befogadóvá váljon.

A négy kulcsterület a következő:

- 1. téma Biztonság és védelem**
- 2. téma Egészség és jólét**
- 3. téma Igazságosság és méltányosság**
- 4. téma Gyarapodás és megvalósítás**

A jelentés ezen területek mindegyikén belül a különféle stratégiák és intézkedések bemutatása, amelyeket a városi szakemberek, hatóságok és közösségi csoportok egyaránt megtehetnek annak érdekében, hogy a városok biztonságosabbá, egészségesebbé, igazságosabbá és teljesebbé váljanak a nők érdekében.

Emellett gyakorlati ajánlásokat is kínál minden városi szakember, kormányzati hatóság és közösség számára, valós esettanulmányokkal, amelyek bemutatják, hogyan lehet városokat a nemek közötti egyenlőség figyelembevételével kialakítani. Ajánlást fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy a kezdeti lépésektől a tervezésen és a kivitelezésen át vonják be az érdekelt feleket. **A vezetésbe, tervezésbe kerüljenek be női döntéshozók,** hiszen ők inkább törekednek konszenzusra, igazságosságra és fenntarthatóbb fejlődésre.

ANYÁVÁ VÁLNI AMERIKÁBAN

Több szorongás, kevesebb gyerek: Mentális egészség és gyermekvállalás Amerikában
More Anxiety, Fewer Children: Mental Health and Fertility in America

Lyman Stone

Lyman Stone - Demographic Intelligence, USA, 2022

<https://ifstudies.org/blog/more-anxiety-fewer-children-mental-health-and-fertility-in-america>

Kulcsszavak: vágyott gyermek, tervezett gyermek, boldogság, szorongás, depresszió, jövőkép

Korábbi tudományos kutatások azt bizonyítják, hogy az egyik legjobb prediktora annak, hogy a nőknek lesz-e gyermekük a jövőben vagy sem, egyszerűen az, hogy kijelentik-e, hogy akarnak gyermeket. Számos tanulmány jutott ugyanerre az eredményre. Nyilván létezik nem tervezett baba, de a szándék még mindig nagyon jól előre jelzi a gyermekvállalást. Az igazán releváns demográfiai mutató nem az, hogy egy nő hány gyermekre vágyik, hanem az, hogy egy nő, aki több gyermekre vágyik, valóban tervezi-e megszülni mindet. Vannak nők, akik több gyermekre vágnak, de mégsem terveznek annyi gyermeket szülni. Az elemzés központi kérdése: egy nő mentális egészsége befolyásolja-e annak valószínűségét, hogy beteljesíti gyermekvállalási vágyait?

Az amerikai családok a világ leggazdagabbjai közé tartoznak, több forrással rendelkeznek az áruk, szolgáltatások és élmények fogyasztásához, mint szinte bárhol másutt a világon. Ennek ellenére az amerikai nőknek még mindig körülbelül 0,5-0,8-kal kevesebb gyermekük születik, mint amennyit szeretnének. Mi ennek az oka? Az egyik ok, hogy amerikaiak milliói úgy ébrednek fel nap mint nap, hogy mentálisan és emocionálisan benuultnak érzik magukat, és képtelenek olyan lépéseket tenni, amelyekről egyébként úgy gondolják, hogy javítaná az életminőségüket, mert szorongással, depresszióval vagy más mentális betegséggel küzdenek.

A mentális egészség és a gyermekvállalás kapcsolatának tesztelésére körülbelül 6000 nő bevonásával készült a felmérés, amelyben megkérdezték a válaszadókat gyermekvállalási preferenciáikról és terveikről, valamint néhány alapkérdést tettek fel a jóllétükről az Általános Társadalmi Felmérés (GSS) kérdései alapján, illetve a szorongás és depresszió alapvető klinikai szűrőeszközeiből. Módszertani szempontból a két legfontosabb kérdés az volt, hogy a „lelki egészség” és a „vágyak” érvényesen mérhető-e. A mentális egészség az egyszerűbb, mert eredendően szubjektív. Ha valaki azt mondja, hogy szomorú, depressziós és szorongó, akkor megfelelő állapotokkal diagnosztizálható. Így a mentális egészségre vonatkozóan olyan alapkérdéseket használtak, amelyek régóta fennálló jólléti felmérésekből, vagy akár a

szorongás és depresszió klinikai diagnosztikai tesztjeiből származtak. A vágyakat illető kérdés ennél bonyolultabb. A demográfusok sokféleképpen mérik a gyermekvállalási szándékot, kérdezik a nőket, hogy hány gyermekre vágnak, hányat terveznek, hányat tartanak ideálisnak, hányat vállalnának, ha újrakezdhetnék az életüket stb. Ebben a kutatásban egy új megközelítést alkalmaztak. A nőknek arról kellett nyilatkozniuk, hogy mennyire lennének boldogok, ha 0, 1, 2, 3, 4, 5 vagy 6 gyermekük lenne. Minden egyes gyerekszám esetén külön-külön adtak értékelést. Ez lehetővé tette számukra, hogy jobban árnyalják a véleményüket, mint ha egyetlen számmal nyilatkoztak volna. Majd elemezték minden válaszadó esetében, hogy melyik gyerekszámnál volt a legboldogabb és hány gyermeke született valójában. Vagyis még hány gyermeket kellett volna szülnie ahhoz, hogy a legboldogabb értékét elérje. Ezeket az eredményeket kapcsolták össze a mentális jóllétre adott válaszokkal.

A kutatás eredményei szerint minél boldogabbak a nők a jólléti kérdések alapján, annál több gyermeket terveznek, vagyis annál nagyobb arányban jelölték, hogy még további 1,2,3 vagy akár több gyermek adná meg számukra a legnagyobb boldogságot. Azok között, akik még további 2 gyermeket akarnak 65%-a vallotta magát nagyon boldognak, a további 3 gyermeket tervezők 80%-a tartotta magát nagyon boldognak a kérdés idején. Azok között, akiknek pont annyi gyermeke született, ahányat terveztek, 18% vallotta magát nagyon boldognak. Míg azok, akik magukat kevésbé boldognak vagy boldogtalannak tartották, nagyobb arányban jelezték, hogy több gyermekük született, mint amennyire vágytak. Azok között, akik úgy érezték, hogy már meg is haladták a vágyott gyerekszámot, csak 12%-uk nyilatkozta azt, hogy nagyon boldog. **Tehát azok a nők, akik általában boldogabbak, nagyobb valószínűséggel törekednek a vágyott gyerekszám elérésére.**

Azok a nők, akik több gyermeket szeretnének, mint amennyivel már rendelkeznek, ritkán vagy soha nem szoronganak vagy depressziósak. Míg azok, akik szinte mindig szoronganak vagy depressziósak, jóval kevesebb gyermeket terveznek. A kedvezőtlen mentális állapot kiváltó oka lehet egyébként a vetélés, a meddőség vagy az élet későbbi szakaszában az egyedülállóvá válás. Jól látható tehát, hogy a szorongás, a stressz és a boldogtalanság előrevetítik azt, hogy a nők nem kívánják elérni a vágyott gyerekszámot.

Végül megkérdezték a válaszadók egy részét a jövőről alkotott elképzeléseikről is: először is azt, hogy van-e „világos elképzelésük” a jövőjükéről a „valóban nem tudom”-hoz képest, másodsor pedig, hogy szerintük az életük javulni fog-e a jövőben, ugyanaz marad, vagy rosszabb lesz. Ezek a kérdések nem a mentális egészséget mérték, de mérhetnek bizonyos kilátásokat és attitűdöket, amelyek összefüggésbe hozhatók a mentális jóléttel. Jelentős különbségek voltak a hasonló gyermekvállalási tervekkel rendelkező nők között a jövőről alkotott elképzeléseiket illetően. Azoknak a nőknek, akik több gyermekre vágnak, mint amennyi van, több mint 50%-a világos elképzelésekkel rendelkezett arról, hogy mit hoz a jövő. Akik úgy gondolták, hogy jobb lesz az életük, valóban több gyermeket is terveztek. A jövőjükben bizonytalan nők körében kevesebb, mint 40% tervezte elérni a vágyott gyerekszámát. Azoknak a nőknek a körében, akik nem remélték, hogy az életük jobb lesz, még alacsonyabb volt az arány. Akik nem vártak változást, azoknak a 25%-a tervezte csak elérni a vágyott gyerekszámot. Akik pedig arra

számítottak, hogy a dolgok rosszabbra fordulnak, mindössze 10%-a tervezte világra hozni a vágyott gyermekeket. A jövővel kapcsolatos bizonytalanság vagy pesszimizmus stresszt és aggodalmat kelthet, ami szorongást vagy depressziót válthat ki. Hasonlóképpen, a szorongás és a depresszió negatív kilátásokat okozhat a jövőre nézve. Az ok-okozati összefüggés irányától függetlenül egyértelmű a kapcsolat a gyermekvállalással: a legfontosabb ok, amiért a nők szűkítik a gyermekvállalási terveiket, az az aggodalom, a szorongás vagy a boldogtalanság. Az emberek olyan mentális állapotot tapasztalnak meg, amelyek akadályt képez közöttük és azon dolgok között, amelyekről úgy gondolják, hogy boldogabbá tenné őket.

Eddig a pontig egy közepes méretű, amerikai nők körében végzett felmérés adatai mutattak rá a mentális egészség és a gyermekvállalási tervek és preferenciák közötti összefüggésekre. De szilárdabb bizonyíték is van a mentális betegségek és a tényleges gyermekvállalás közötti egyértelmű kapcsolatra egy nagy vizsgálatból, amely összekapcsolta a svédországi és finnországi orvosi feljegyzéseket és a demográfiai eredményeket. Ez a tanulmány testvérpárokat hasonlított össze, és vizsgálta, hogy az a testvér, akinél valamilyen betegséget diagnosztizáltak, másfajta családot alapított-e, mint az egészséges testvér. Ez a megközelítés biztosítja a genetikailag hasonló, valamint hasonló neveltetésű emberek összehasonlítását, és elkülöníti a betegség diagnózisának hatását a gyermekvállalási különbségekre. A tanulmány azt bizonyította, hogy a legtöbb testi betegség nem befolyásolta a házasságkötés vagy a gyermekvállalás valószínűségét – az emésztési, bőr-, légúti, rákos és egyéb betegségek csekély hatással voltak a családalapításra. A mentális vagy a viselkedési zavarok diagnózisának azonban jelentős hatása volt mind a férfiak, mind a nők életére. Akiknél mentális vagy viselkedési zavart diagnosztizáltak, háromszorosára nőtt a gyermektelenség esélye a nem diagnosztizált testvérekhez képest. A szerzők úgy találták, hogy a mentális betegségek magyarázhatják a gyermekvállalás csökkenését a nem diagnosztizált nők közötti körülbelül 1,7 - 1,8 gyermektől a diagnosztizált nők közötti körülbelül 1,1 gyermekre. A legnagyobb hatást természetesen a mentális fogyatékoság és a téveszmés vagy pszichotikus zavarok fejtik ki, tízszeresére növelve a gyermektelenség esélyét, de a bipoláris zavar, szorongásos zavarok és egyéb hangulat- és személyiségzavarok, valamint az opioidhasználattal összefüggő mentális zavarok is több, mint háromszorosára növelték a gyermektelenség valószínűségét. A mentális betegség hasonló nagyságrendű hatással van a gyermekvállalásra, mint az epilepszia, az agyi bénulás, a lupus vagy a veleszületett rendellenességek.

Összegezve a fenti eredményeket, egyértelműen kijelenthető, hogy a mentális egészség rendkívül fontos a család számára. Nyilvánvaló, hogy a súlyos és traumás agyi állapot befolyásolja a családalapítást, de még a kevésbé súlyos állapot, mint a szorongás és a depresszió is drámai módon csökkentheti annak valószínűségét, hogy egy személy stabil párkapcsolatot találjon, és annyi gyermeket vállaljon, amennyit szeretne. Amint ez a tanulmány mutatja, a boldogtalan, szorongó és depressziós nők nem terveznek több gyermeket szülni, még akkor sem, ha úgy gondolják, hogy a több gyermek boldogabbá tenné őket.

Hanyatló amerikai anyaság: a negyvenes éveiben járó amerikai nők közül minden hatodik gyermektelen

Shrinking American Motherhood: 1-in-6 Women in Their 40s Have Never Given Birth

Wendy Wang

2022

<https://ifstudies.org/blog/shrinking-american-motherhood-1-in-6-women-in-their-40s-have-never-given-birth->

Wendy Wang: Institute for Family Studies, United States

Kulcsszavak: családi állapot, gyermekvállalás, termékenység, boldogságérzet, életminőség, családi vagyon

Egyre több amerikai nő mond le az anyaságról. 2020-ban a **fogamzóképes koruk végét elérő nők közül minden hatodik (16,5%) nem szült gyermeket** – derült ki a Családkutatási Intézet új elemzéséből, amely a népszámlálási adatok felhasználásával készült. Ez az arány alacsonyabb volt 2016-ban, amikor a 40 és 44 év közötti nők 14,4%-a nem szült. Emellett a két vagy több gyermeket szült nők aránya a 2016-os 32%-ról 2020-ra 30%-ra csökkent. A **gyermektelen nők számának növekedése összhangban van az Egyesült Államok termékenységének az elmúlt években tapasztalt csökkenő tendenciájával**. 2020-ban, a koronavírus járvány idején, a termékenységi ráta rekord alacsonyra, 1,6 gyermek/nőre esett vissza. Noha az arány 2021-ben enyhén, 1,7 gyermek/nőre emelkedett, még mindig jóval a reprodukciós szint (2,1 gyermek/nő) alatt van. Egyes demográfiai csoportokban magasabb a gyermektelen nők aránya. **A 40-44 éves, nem házas nők közel fele soha nem szült, szemben a házas nők mindössze 9%-ával**. A főiskolai végzettséggel rendelkező nők és az Amerikában született nők nagyobb valószínűséggel maradnak gyermektelenek. A főbb faji és etnikai csoportok között a gyermektelenség aránya a legmagasabb a fehér nők körében (19%) és a legalacsonyabb a spanyol nők körében (9%).

1. táblázat: 40-44 év közötti, soha nem szült nők aránya (%)

Teljes népesség	17
Fehér	19
Afro-amerikai	17
Spanyolajkú	9
Ázsiai	16
Alapfokú végzettség	13
Középfokú végzettség	14
Felsőfokú végzettség	20

Házás	9
Elvált/özvegy	13
Nem házas	48
Egyesült Államokban született	19
Máshol született	10

Az elemzés első részében az **anyaság és a boldogság összefüggéseit** vizsgálták. A gyerekek rengeteg örömet szereznek szüleiknek, ugyanakkor több felelősséget és kevesebb én-időt jelentenek. A szülőség és a boldogság közötti kapcsolat összetett. Korábbi kutatások azt mutatták, hogy a szülők általában kevésbé boldogok, mint azok, akiknek nincsenek gyermekeik, és a szülőség egy alacsonyabb életminőséget is indukál. A friss adatok azonban más irányt mutatnak. A koronavírus járvány idején a szülők boldogabbak voltak, mint a gyermektelenek, az életük tartalmasabb volt és kevésbé magányos.

2. táblázat: Magukat „nagyon boldognak” tartó nők aránya családi állapot szerint (%)

	18-34 éves	35-54 éves	55 év feletti
Házás gyermekkel	30	28	25
Házás gyermek nélkül	33	24	14
Nem házas gyermekkel	12	11	11
Nem házas gyermek nélkül	7	12	10

A 2021-es Általános Társadalmi Felmérés (General Social Survey) új adatainak alapos vizsgálata azt mutatja, hogy bár az anyák általában elégedettebbek az életükkel, mint a gyermektelenek, boldogságuk a családi állapottól és az életszakaszoktól is függ. Valójában a házasság és a boldogság közötti kapcsolat sokkal erősebb, mint az anyaság és a boldogság között. Más szóval, a házasság – nem a szülőség – az, ami szorosabban kapcsolódik az anyák boldogságérzetéhez.

A 35 év alatti nők körében a házas nők sokkal nagyobb valószínűséggel vallják magukat boldognak, mint a nem házasok. Minden harmadik házas, 35 év alatti és gyermektelen nő számol be arról, hogy „nagyon boldog”, akárcsak a házas anyák 30%-a. Ezzel szemben a nem házas és gyermektelen nők mindössze 7%-a mondja magát nagyon boldognak. A 35 és 54 év közötti nők körében a házas anyák boldogabbak, mint mások. Ugyanez vonatkozik az 55 évesnél idősebb nőkre, számottevő a boldogságkülönbség a házas anyák és a házas gyermektelenek között.

Az elemzés következő része a **szubjektív életminőségről** szólt. Sok nő úgy gondolja, hogy az élete kevésbé lesz izgalmas, ha anyává válik. Az adatok azt mutatják, hogy ez ismét inkább a családi állapottól függ. A Felmérésben a válaszadókat megkérdezték: „Általában izgalmasnak, meglehetősen rutinszerűnek vagy unalmasnak találja az életet?” A 18-54 éves nők körében (a legtöbb anyának 18 évnél fiatalabb gyermeke volt otthon) a házas nők nagyobb valószínűséggel számolnak be arról, hogy az életük izgalmas, mint a nem házas nők. Az arány

a házas, gyermektelen nők körében a legmagasabb, és a legalacsonyabb a gyermekes, nem házas nők körében. A nem házas nők, függetlenül attól, hogy van-e gyermekük vagy nincsen, nagyobb valószínűséggel számoltak be arról, hogy az életük unalmas.

3. táblázat: 18-54 év közötti nők szubjektív életminősége (%)

	Izgalmas	Rutin	Unalmas
Házas gyermekkel	34	63	3
Házas gyermek nélkül	39	61	0
Nem házas gyermekkel	18	70	11
Nem házas gyermek nélkül	30	61	9

A koronavírus járvány korlátozta az emberek szociális kapcsolatait és utazási lehetőségeit, ami a nem házas felnőttek társasági életét jobban érintette, mivel szociális hálójukban több a barát. A Felmérés adatai azt mutatják, hogy a nem házas, gyermektelen nők hasonló mértékben gondolják izgalmasnak az életüket, mint a házas anyák, viszont nagyobb valószínűséggel számolnak be arról, hogy az életük unalmas. A nem házas anyák tartották a legkevésbé izgalmasnak az életüket.

Az elemzés utolsó része a **vagyoni helyzetre** terjedt ki. A legújabb kutatások azt sugallják, hogy az egyedülálló, gyermektelen nők nagyobb vagyonnal rendelkeznek, mint az egyedülálló anyák vagy az egyedülálló, gyermektelen férfiak. Azonban egy országos longitudinális felmérés adatait felhasználva, amely nyomon követi az 1950-es évek végén és az 1960-as évek elején született férfiak és nők életét, a tanulmány megállapítja, hogy a nem házas és gyermektelen nők kevésbé gazdagok, mint házas nők.

4. táblázat: Az 51-60 év közötti nők nettó családi vagyona családi állapot szerint (USD)

	Medián nettó vagyon (USD)
Házas gyermekkel	322 000
Házas gyermek nélkül	435 000
Nem házas gyermekkel	16 000
Nem házas gyermek nélkül	100 000

Ezek az adatok az anyaság és a vagyon közötti fordított kapcsolatot jelzik, vagyis a gyermekvállalás (házas és nem házas nők esetében egyaránt) a családi vagyon jelentős csökkenésével jár. A vagyoni különbség több mint 100 000 dollár a házas anyák és a házas gyermektelenek között, és több mint 80 000 dollár a nem házas anyák és a nem házas gyermektelen nők között 51-60 éves korukra.

Összefoglalva, a Családkutatási Intézet elemzése arra a megállapításra jutott, hogy a **házasság sokkal fontosabb az életminőség szempontjából, mint a szülővé válás**. A nem házas, gyermektelen nők nem boldogabbak, életük nem izgalmasabb, sem nem gazdagabbak a házas nőknél. Ezzel szemben a házas nők minden életszakaszban boldogabbak, mint a nem házasok,

függetlenül attól, hogy van-e gyermekük vagy sem. A házas nők izgalmasabb életet is élnek, mint nem házas társaik fiatalabb korukban, és sokkal nagyobb vagyont halmoznak fel, mint a nem házas nők, mire megöregszenek.